

י' חשוון	כניסת שבת	יציאת שבת
ה'תשפ"ז	17:31	18:41
ירושלים	17:46	18:43
ת"א	17:36	18:42
חיפה	17:48	18:43
באר שבע		

אילן של יצהק

פרשת "נח"

שחיתות בני דור המבול חרגה מעבר לכל השגות אנוש בכל התחומים, הן בין אדם למקום והן בין אדם לחברו, ולאחר דורות של כפירה, נולד בן לִלְמָדָה, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ נֹחַ. "וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'". (ו', ח').

פרשת השבוע פותחת בתיאור מידותיו של נח: "**אַלֶּה, תּוֹלְדֵת נֹחַ--נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, בְּדַרְתּוֹ: אֶת-הָאֱלֹלִים, הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ.**" (ו', ט').

ה"אור החיים" הק' זי"ע בסוף פרשת בראשית מבאר ומגלה גילוי מעניין, מדוע זכה נח למצוא חן בעיני ה', ומסביר שם, שגם נח היה צריך להימחות אף שהיה צדיק, שהרי הקב"ה התחרט מבריאת האדם, כמו שכתוב (ו', ו-ז): "וַיִּנְחָם ה' כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בָּאָרֶץ; וַיִּתְּעֶצֶב, אֶל-לִבּוֹ. וַיֹּאמֶר ה', אֲמַחָה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, אֲלֵא שֵׁנ מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה', כְּלוּמַר, לִנְח הִיָּה חֵן מִיּוֹחַד בְּעֵינֵי הַקֹּדֶם, וְלִכֵּן נִיצֵל. אוֹלַם כִּיצַד נִיתֵן לְמִצּוֹא חֵן בְּעֵינֵי הַקֹּדֶם?"

ומגלה לנו ה"אור החיים" הק' זי"ע, שישנם שלוש או ארבע מצוות שהמקיים אותם יש לו חן מיוחד אצל הקב"ה, והקב"ה לא הודיע אותנו אלו הם המצוות, בכדי שלא ירצו כולם ויקיימו את מצוות אלו ויזנחו את שאר המצוות. ונח זכה לקיים ולשמור את אותן מצוות ולכן זכה לחן מיוחד וניצל מהמבול.

ובספר "חורדים" מגלה לנו המקובל **רבי אלעזר אזכרי זי"ע** (מגדולי חכמי צפת בתקופת ה"בית יוסף" והאר"י זי"ע) אחת מן המצוות שעשה נח שע"י כך זכה למצוא חן בעיני ה', וזה לשונו הק' (פרק סו' אות עה'):

"אם רוצה אדם למצוא חן בעיני ה', **לא יכעס**, שנאמר (בראשית ו', ח) "וְנֹחַ, מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'". ולא פירשו למה, אלא בשמו פרושו, **שהיה נח בדבורו ובמעשיו והילוכו** כדאיתא במדרש הנעלם: "א"ר שמעון, מידת הצדיק, קשה לכעוס, ונח לרצות. וזו המידה גדולה מכולם, ובא הכתוב להורות, אלה תולדות נח, **נח בדעתו, נח בדבורו, נח במהלכו**". לכן מצא חן".

ואמר הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל: 'חן' ו'נח' הם אותן אותיות. חז"ל הרי דרשו במדרש 'אלה תולדות נח' – 'נח לשמים ונח לבריות'. אכן, היו עוד אנשים טובים בדורו של נח, אבל הם לא היו נוחים כמוהו! ומהי המשמעות של אדם 'נח'? אדם זה הולך בתום לב. אין הוא רוטן, אין לו טענות ואין לו קפידות. אינו שונא ואינו שנאו, מחפש להיטיב עם הבריות ובורח בכל מאוודו ממחלוקות וקטטות. זה הוא 'נח לבריות'. ואדם שהוא נח לבריות, זוכה למצוא חן בעיני השם! כפי אמרו חז"ל (אבות ג, י): "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו".

וכיוצא בזה מובא בגמרא (פסחים ק"ג):

"שלשה הקדוש ברוך הוא אוהב:

מי שאינו כועס, ומי שאינו משתכר, ומי שאינו מעמיד על מידותיו."

ועוד מובא שם (פסחים סו' ע"ב) בחומר מידת הכעס:

ריש לקיש אמר: "כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו". אמר רבי מני בר פטיש: "כל שכועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו".

וצריך האדם לידע, שלפעמים דוקא בזמן שרוצים משמים ליתן לאדם איזה כח רוחני מיוחד, או אחרי שזכה לעלות בדרגה מסוימת, דוקא אז מזדמן לו איזה ניסיון קשה מאוד של כעס, מפני שברצונם של כוחות הרע לקחת ולהפסיד ממנו את המעלה העצומה לה הוא זכה או עתיד לזכות. והיוצא לנו מדברים אלה, שמידת הכעס יכולה **למחוק ולבטל** את כל ההשגות הגבוהות ביותר שהשיג האדם עלי אדמות אף אם הוא נביא, חכם וקדוש.

זאת ועוד: בגמרא (עבודה זרה ו' ובפירוש רש"י שם) מבואר על נח שהיה **ענין ושפל רוח**. ענוותנותו של נח באה לידי ביטוי בלשון הפסוק "נח איש צַדִּיק תָּמִים הָיָה". מעלת התמימות מורה על ענוה שהרי אמרו חז"ל (מגילה כט.): כל מי שיש לו גאווה ויהירות הרי זה 'בעל מוס'". מכאן למדו חז"ל, שנח היה ענו למרותו של המעלות שהצטיין בהם, נשאר "תמים" ללא מוס של יהירות וגאווה, ויתכן כי גם מסיבה זו ניצל מן המבול כי מי שאינו מתגאה במעלותיו ובמידותיו, ונוהג בענוה ובהכנעה הוא הוא הזוכה למצוא חן בעיני השם יתברך!..." (כתוב: "ונח מצא חן בעיני ה'").

וכתב **רבינו בחיי** (בתחילת פירושו לספר ויקרא): ממידת הענוה, שיהיה האדם ביישן וסבלן, מכבד את הבריות ומדבר בטובתן של הבריות, ויהיה שומע עלבונן ושותק".

והוא מביא את דברי שלמה המלך ע"ה במשלי (כב, ד):

"עֲקֹב עֲנָוָה, יִרְאֵת ה'; עֲשֹׂר וְכָבוֹד וְחַיִּים...". ומבאר, כי בעקבות הענוה יקבל האדם ארבעה דברים – יראה, עושר, כבוד וחיים.

אמר הרב פרופ' יונתן זקס זצ"ל:

"ירבים חושבים שענוה פירושה הערכה עצמית נמוכה. וזו טעות.

ענוות אמת היא הידיעה שאנו עומדים לנוכח גדולה (לנוכח הבורא).

ענוה היא שפה שבה ה'אני' שלי שותק כדי שאשמע את קול ה'אתה'.

ענוה היא פירושה לחשוב את עצמך פחות, אלא לחשוב על עצמך פחות.

בבני אדם מפעם צורך זה בהכרח. עם השנים התחלנו להאמין ש'אם יש לך את זה – תדאג שכולם ידעו'. אבל ענוות אמת לא זקוקה לכך.

ענוות אמת נובעת מהאמונה כי מתחת לפני השטח של העולם ישנה נוכחות המכירה אותנו, אוהבת אותנו ומשגיחה על כל מעשינו. זו הידיעה שאנו ממלאים תפקיד בתוכנית הגדולה מאיתנו עשרת מונים. ענוה כזו היא מקור עוצמה אדיר. כי כאשר איננו חושבים כל כך על ה'אני', איננו נפגעים מדברי ביקורת או זלזול. זו לא סתם מידה טובה, זו תפיסת מציאות. עניו הוא מי שלא חושב על עצמו, פשוט כי יש לו תמיד דברים חשובים יותר לחשוב עליהם".

העולם נברא כדי להרבות בחסד, "עוֹלָם, חֶסֶד בְּנֵה" (תהילים פ"ט, ג'), והאדם נברא כדי לפעול ברוח הזו.

עתה אמר הקב"ה: "קֹץ כָּל-בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי, התבוננתי ביעוד זה, וראיתי שאתה מתקיים אלא להפך, "כִּי-מִלֵּאָה הָאָרֶץ חָמָס, מִפְּנֵיהֶם" ולפיכך "וְהִנְנִי מִשְׁחִיתִם, אֶת-הָאָרֶץ". ואמרו חז"ל: "בא וראה כמה גדול כחה של חמס. שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ" (סנהדרין קח.).

כשעולם שלם חרב ונוח ובניו נבחרו לייסד עולם חדש, הם נדרשו לשרת שנה שלמה את כל החיות והבהמות, העופות והרמשים, הזוחלים והמעופפים, כי "עולם חסד יבנה". אין קיום לעולם ללא חסד, ודור המבול יוכיח זאת; דור הממלא את הארץ חמס, גוזר על עצמו הכחדה.

אילו היו מרחמים איש על רעהו, או אז מידה כנגד מידה היה מתעורר רחמי השי"ת עליהם, כי "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים".

אין האדם נברא עבור עצמו, אלא כדי להעניק לאחר, בגמילת חסד לגופו ולנפשו, ובכך הוא מתעלה לעשות רצון בוראו.

בשבוע החולף, ג' חשוון, מלאו 13 שנים לפטירתו של **מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל** פוסק הדור. הסיפור שנביא אודותיו עולה על כל דמיון אך הוא אמיתי לחלוטין, עם שמות אמיתיים! הוא מלמד כיצד "הלך רבנו בדרכיו להיטיב לזולתו", וחמלתו על דלים ומסכנים הייתה והינה באופן מעורר הערצה:

מספר שנים לפני פטירתו של מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל, נפטר יהודי מהעיר אלעד והשאיר אחריו אלמנה ויתומים. מטה לחמה של האלמנה נשבר תוך תקופה קצרה, והיא עמדה בפני שוקת שבורה, אין מי שיפרנס את הבית והיתומים זועקים ללחם.

בצר לה החליטה שהיא עושה מעשה. היא נסעה לביתו של מרן רבי עובדיה יוסף כדי לבקש ממנו עזרה. היא הגיעה לבית מרן בשעה עשר בלילה, נקשה על הדלת ואחד מבני הבית פתח וראה לפניו אישה מבוגרת. הוא שאל למבוקשה והיא השיבה שהיא רוצה להיכנס לרב.

אמר לה: "עכשיו כבר לילה, הרב כרגע לומד ואין קבלת קהל, תבואי מחר וכינסו אותך". והאישה השיבה: "תכנס לרב עובדיה ותגיד לו שאני אישה אלמנה וברצוני לדבר איתו, אם הוא יגיד לי לבוא מחר, אז אני אבוא מחר". הוא נכנס לרב ואמר לו: "יש כאן אישה אלמנה מהעיר אלעד, היא רוצה לדבר עם הרב, אמרתי לה שתבוא מחר".

"היא אלמנה, תכניסו אותה מיד", ענה הרב.

נכנסה האלמנה למרן, ופרצה בבכי מר בספרה על בעלה שנפטר, על היתומים שנותרו ללא משגנת ועל מטה לחמה שנשבר. מרן זצ"ל הזיל דמעות למשמע צרתה של האלמנה, והיא הוסיפה ואמרה: "יבכוד הרב, לא באתי לכאן כדי לבקש ברכה, באתי לבקש עזרה, שהרב יחפש דרך לעזור ל...".

כוונתה הייתה, שמכיוון שהרב מעורב ומכיר ארגוני חסד, הוא ימליץ בפניהם שיסייעו לה. אבל מרן זצ"ל אמר לה: "הסירי דאגה מליבך, אני אעזור לך כל חודש, אך אני מבקש שאף אחד לא ידע על כך. תבואי לפה כל חודש ותקבלי ממני מעטפה, אבל רק אני ואת יודעים מזה".

ואכן כך היה. האישה הייתה מגיעה פעם בחודש, ובני הבית לא ידעו למה הגיעה. היא הייתה נכנסת לרב, לוקחת את המעטפה ויוצאת. כך במשך שבע שנים. זה היה ההסכם בינה לבין רבינו מרן הרב עובדיה יוסף.

והנה בעונותינו הרבים נפטר מרן מאור ישראל זכר צדיק וקדוש לברכה, ויחד עם הבכי של כל עם ישראל בכתה גם האלמנה בכי קשה ועצוב, בכי כפול על השתלקותו של גדול הדור, וגם שכעת השתלק מן העור לה בכלכלת הבית.

עברו להם חמישה חודשים מפטירתו של מרן, והאישה הייתה מבטל כלכלי גדול. ואז חשבה לעצמה: אמנם מרן לא נמצא בקי החיים, אבל צדיקים במיתתם קרויים חיים. אני אלך לציון שלו ואתפלל להקב"ה שזכות מרן תעמוד לי והוא יעזור לי.

היא נסעה מאלעד לירושלים באוטובוס, הגיעה לקברו של מרן, ומיד פרצה בבכי. הדמעות שלה הרטיבו את המצבה של מרן, והיא לא יצאה משם עד שסיימה את כל ספר התהילים, למעלה משלוש שעות בדמעות רותחות. לאחר מכן חזרה באוטובוס לביתה שבאלעד, הגיעה בשעות הערב עייפה וסחוטה נפשית וגופנית. היא מזגה לעצמה כוס מים והתיישבה על הספה. טרם הספיקה לשתות את המים ותרדמה נפלה עליה, והנה היא רואה את רבנו מרן הרב עובדיה זצוק"ל, והוא אומר לה: "בתי למה תבכי? כמו שעזרתי לך בחיי חיותי, כך עכשיו אני אעזור לך. הקשיבי לי. ביום חמישי הקרוב באולם בית ישראל בירושלים בשעה אחת בצהריים, תתקיים ברית, בברית יהיה נוכח יהודי בשם שלום סעדון, לך אליו ותגיד לו שהרב עובדיה שלח אותך, והוא יעזור לך".

האלמנה התעוררה ואמרה לעצמה: חלמא טבא חזיתי... אך חלומות שווא ידברון, הרי אין אדם חולם אלא מהרהורי לבו, הייתי כל היום בקבר של מרן, התפללתי שם וחשבתי עליו ולכן חלמתי עליו.

היא קראה קריאת שמע על המיטה, נכנסה לחדרה והלכה לישון. והנה היא חולמת את אותו חלום בפעם השנייה, וגם בחלום זה שוב פונה אליה מרן ואומר לה: "בתי, למה תבכי, כמו שעזרתי לך בחיי חיותי גם עכשיו אעזור לך. ביום חמישי הקרוב באולם בית ישראל בירושלים תתקיים ברית מילה, יהיה שם יהודי בשם שלום סעדון, תלכי אליו ותגיד לו שהרב עובדיה שלח אותך, שיעזור לך". היא התעוררה מהחלום, והפעם הבינה שאם חלמה את אותו חלום פעמיים, אז יש דברים בגו, יש פה איזה מסר. חשבה לעצמה: הרי אין לי מה להפסיד, אסע אפוא לירושלים.

ביום חמישי נסעה לירושלים. ולאחר מאמץ רב והכוונה שביקשה מהעוברים ושבים הגיעה לאולם בית ישראל. היא הבחינה בכניסה לאולם שיש שילוט – חץ ימינה, בר מצוה. וחץ שמאלה, ברית מילה. היא נכנסה לאולם שבו אמורה להיות הברית והמתנה. לאט לאט הגיעו בני המשפחה, ההורים הצעירים עם התינוק, הציבור התאסף והברית החלה.

היא פנתה מעזרת הנשים לאחד האברכים ושאלה: "האם יש פה יהודי בשם שלום סעדון?" והאברך השיב לה: "כן, הנה הוא פה, האם את רוצה שאקרא לו?". השיבה לו: "לא, הברית מתחילה עכשיו, אבל מיד לאחר הברית אני מבקשת שתקרא לו".

נר' שלום סעדון, בצעירותו היה מעביר את השיעורים של מרן הרב עובדיה יוסף בליווי. מרן זצ"ל בידך אותו שבזכות זיכוי הרבים שהוא עושה הקב"ה ישיעו עליו שפע גדול של עושר, ואכן הוא נעשה לעשיר גדול.

הסתיימה הברית בשעה טובה, האברך ניגש לשלום סעדון ואמר לו שיש פה אישה שרוצה לדבר איתו. ר' שלום ניגש אליה ושאל למבוקשה. "תשמעי", אמרה לו האישה, "אתה בוודאי תחשוב שאני משוגעת או מדומיינת, אבל אני חייבת לומר לך את מה שיש לי בלב. אני אישה אלמנה, הרב עובדיה יוסף שלח אותי אליך כדי שתעזור לי..."

שלום סעדון שמע את הדברים, נפל והתעלף... נוצרה מהומה באולם, הגיע המוהל, הגאון הרב ראובן אלבז שליט"א ראש ישיבת אור החיים. שלום סעדון התעורר והרב אלבז שאל אותו מה קרה. "שהרב ישמע מה שיש לאשה זו לומר", אמר ר' שלום להרב אלבז. ואכן האלמנה סיפרה בתמימות להרב אלבז את כל הסיפור מתחילתו ועד סופו. ואז הוסיף ר' שלום וסיפר לרב אלבז את החלק השני והמדהים של המעשה:

"אני לא קשור בכלל לברית הזאת, שוב לא מבני המשפחה, אין לי שום קשר לאנשים פה. הרב עובדיה בא אלי השני בחלום ואמר לי: 'בני, ביום חמישי בשעה אחת בצהריים באולם בית ישראל בירושלים תיערך ברית מילה. תגיע לשם אישה אלמנה שתבקש ממך עזרה. אני מבקש ממך שתעזור לה'". ואז פנה שלום סעדון לאשה ושאל אותה: "תגיד לי, כמה כסף הרב עובדיה נתן לך כל חודש?" היא אמרה לו: "הרב היה נותן לי כל חודש ארבעת אלפים ש"ח. היה מפרש מהמשכורת שלי". אמר לה שלום סעדון: "מהיום תקבלי ממני כל חודש ארבעת אלפים ש"ח – ממרן, ועוד ארבעת אלפים ש"ח ממני". (מתוך ספריו של הרב צבי נקר)

"בְּשֵׁנֶת שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי נַח בְּחַדָּשׁ הַשָּׁנִי בְּשַׁבְּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיָנֹת תְּהוֹם וְרָבָה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ." (ז', יא)

בזוהר הקדוש נכתב, שבפסוק זה יש רמז כי בשנת שש מאות לאלף השישי לבריאת העולם – שנת ה'תר (1840 למנינם), יפתחו בעולם מעיינות החוכמה ושערי החוכמה יפתחו, וזה לשונו: "ובשש מאות שנה לאלף השישי (5600 שנה לבריאת העולם, היא המאה ה-19) ייפתחו שערי החכמה למעלה ומעייני החכמה למטה. ויכין עצמו העולם להיכנס באלף השביעי. כאדם המכין עצמו ביום השישי אחרי הצהריים להכנסת השבת, וסימנך: 'בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו', נבקעו כל מעיינות תהום רבה".

הזוהר מפרט שהתפתחות החוכמה תהיה גם בחוכמת התורה הקדושה (**וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ**) וגם בחוכמת העולם (**נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיָנֹת תְּהוֹם וְרָבָה**) והדבר יהיה ביטוי לעובדה שזו תקופת ההכנה לביאת המשיח ולגאולה האמיתית והשלמה. ואכן שנת השש מאות של האלף השישי לבריאת העולם התאפיינה בשינוי, בהתפתחות תורת החסידות, ועליית מדרגה מהותית של המדע והטכנולוגיה ומאז שערי החוכמות רק מוסיפים להיפתח עוד ועוד, ובאמצעותם ניתן להפיק יהדות בקלות, להגיע לתכנים תורניים רבים, ולהכין את עצמנו כראוי לגאולה השלמה.

בימים אלו, גם אנו צרכים למצוא בחיים את "תיבת נח" שלנו. הרי כל אחד צריך לפעמים לברוח ולהתכנס מפני ה"מבול" שמסביב, מכל מה שמטריד ומציק לנו. ואמר על כך 'הבעל-שם-טוב', כי המבול רומז למבול הטרדות והאדגות בו אנשים שקועים, דאגות פרנסה, בריאות חינוך ועוד, שלא נותנות מנוח. והפתרון כל זה טמון בהוראה נצחית – **"בְּאַתָּה וְכָל־בְּיָתֶיךָ אֶל־הַתִּיבָה"** – כלומר, אחת המשמעויות של 'תיבה' בלשון הקודש היא 'מילה', והפירוש הפנימי של הציווי האלוקי הוא: **היכנס אל תוך המילים של התורה והתפילה, ובכך תנצל מבבול הטרדות והאדגות.**

וובדרנו ניתן להגדיר אף שלוש תיבות נח: **התורה, השבת והאחדות.** אלה כוחות חזקים של טוב, שבאמצעותם אפשר לגבור על הרע הסובב. אם כן, פרשה זו שייכת לא רק לאותו הדור, היא לימוד עד סוף כל הדורות, שבכל מצב שבו נמצאים – יש לאן לברוח, וגם במצב הגרוע ביותר, אפשר לדבוק בטוב.

פשטי המקראות מציינים, שנה הוא דמות תיבית מאוד: **"וַיֵּן, מִצָּאָהוּן בְּעֵינֵי ה'." (ו', ח'), "וַיֵּן אִישׁ צִדִּיק תָּמִים הָיָה, בְּדִרְתָּיו" (ו', ט'), "כִּי־אֶתָּה רָאִיתִי צִדִּיק לְפָנַי, בְּדֹר הָזֶה." (ז', א').** עם יציאתו מהתיבה, ממחר נח להקריב לקב"ה קורבנות, כהודאה על הצלתו, והקב"ה מברך אותו ואת בניו, וכורת עמם ברית, שמבול כזה לא יישנה עוד. יחסיו של נח עם הקב"ה מגיעים בכך אל רגע השיא שלהם.

אך אף על פי כן, הרבו חז"ל לדבר בגנותו. רש"י מצייין (ו', ט'), ויש שדורשים את הפסוק **"צִדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתָּיו"** לגנותו של נח: **"לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום"**. גם בפסוק האומר שנה נכנס לתיבה **"מפני מי המבול" (ז', ז'),** הביעו חז"ל ביקורת כלפי נח: **"אף נח מקטני אמונה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה (אלא) עד שדחקוה המים" (רש"י ע"פ המדרש).** לחז"ל הייתה אפוא מגמה ברורה לבקר את נח ולגמד את דמותו. מדוע?

התשובה לכך נעוצה, כנראה, בהתנהגותו של נח לאחר המבול. נח היה יחיד. לפניו עמדה המשימה הנכבדה של שיקום העולם. הרבה דברים היו טעונים בנייה מחדש, והיה צריך לגבש סדרי עדיפויות, ולהחליט מה לעשות קודם ומה אחר כך, והיאלץ הוא הדרך הכוונה ליישב את העולם מחדש. נח התמודד כאן עם עצמו בלבד, ובהתמודדות הזו הוא הפסיד. במקום לבנות את הדברים הבסיסיים ביותר, הוא נטע כרם והשתכר.

נפילה זו היא כנראה מה שהביא את חז"ל להמעיט בדמותו של נח **שלפני** המבול. חז"ל שיערו, שאם הגיע נח לידי התנהגות כזו, כנראה שלא היה צדיק גדול כל כך גם לפני כן, ו"הוכיח סופו על תחילתו". (המדרש בראשית רבה ל"ו, ד מצייין, שנה הכניס זמורות גפן לתיבה, שאותן נטע לאחר יציאתו ממנה, ומכאן שהמחשבה אודות נטיעת הכרם מגלה בליבו עוד לפני המבול). סיפורו של נח הוא טראגי ביותר: אדם שהתמודד בגבורה עם כל בני דורו ויכל להם – לא הצליח לנצח במאבק עם עצמו.

אולם לפעמים גם אנו לוקים באותה בעיה: לא תמיד מצליחים לצאת ממצבים בהתמודדות שלנו **עם עצמנו**: לנצל את זמננו כראוי, ולקבוע גבולות וסדרי עדיפויות נכונים, **תוך משמעת וריסון עצמיים, בכח הפראי של התשוקה.** נפילתו של נח צריכה ללמד אותנו להקדיש תשומת לב רבה גם למאבק הזה.

נח ומשה רבנו כל אחד היה מנהיג בדורו, אלא שלכל אחד מהם היה מסלול הפוך כמו שמובא במדרש (ב"ר ל"ו, ג'): חביב משה מנח – נח שבתחילה נקרא "איש צדיק", נקרא בסוף "איש האדמה". אבל משה, שנקרא בתחילה **"אִישׁ מִצְרָיִם"** (שמות ב' יט), נקרא בסוף **"אִישׁ הָאֱלֹקִים"**.

פרשתנו מסתיימת בסיפור מגדל בבל – הניסיון הכושל להקים **"מִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם"**.

המגרא במסכת סנהדרין (דף קט"ו) וספר סדר הדורות (תתקע"ג) מגלים, שבדור הפלגה, אותה כת שאמרה "נעלה ונעשה מלחמה", ה' העניש אותם בעונש נורא, בכך שהפך חלק מהם לקופים ופילים (שנהבים), וכן כתוב בבראשית רבה (כג, ו):

"יד דברים נשתנו בימי אנוש בן שת וכו' ונעשו פניהן כקופות." וזו הסבה שהקוף דומה במקצת לאדם, והפיל מבין קצת לשון בני אדם.

אז ראשית, אם מישוהו חשב שהאדם בא מהקוף – צריך לתקן אותו שבאמת הקוף בא מהאדם.

דבר שני וחשוב הוא שיש לכך השלכה הלכתית, כי מי שמבקר בגן חיות ורואה פיל או קוף מברך עליהם: **"בְּרֹדֶף אֶתָּה ה' אֶלְקֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם מְשַׁנָּה הַבְּרִיּוֹת"**. ולפי"ז מיישב המלאכת שלמה (כלאים ח,ו) מדוע דווקא הרואה פיל וקוף אומר ברוך משנה הבריות, הלא כל החיות משינות בצורתן? אלא כיון שהם היו בתחילה בריות ובגלל התנהגותם נענשו ונהפכו לפילים וקופים – לכן מברכים בראייתן ברוך משנה הבריות.

לע"נ **אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל**
ולב"ע ב' עבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ **ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל**
ולב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.